

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»
професор**

Олег ТОДОЩАК
«22» квітня 2026 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Жовтана Олександра Володимировича на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 07 вересня 2022 р., протокол № 1

Витяг

**з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»
№ 18 від 21 квітня 2026 року**

Присутні:

завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Торбас О.О.;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Аленін Ю.П.;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Дрьомін В.М.;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., доцент Ракіпова І.В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Стоянов М.М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Волошина В.К. –
науковий керівник;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Пожар В.Г.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртієва Л.М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мурзановська А.В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Смирнов М.І.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Федчун Н.О.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А.В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Цитряк В.Я.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Степаненко А.С.;

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Завтур В.А.;
доцент кафедри кримінального процесу, PhD в галузі права, Сидорчук В.В.

3 присутніх науково-педагогічних працівників кафедри 4 докторів юридичних наук та 12 співробітників кафедр (доценти кафедри кримінального процесу і кандидати юридичних наук) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», поданої на здобуття вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризував його об'єкт та предмет, виклав науково-практичну значимість роботи, надав відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір дисертаційного дослідження, здобувач зазначає, що забезпечення права на захист є однією з основоположних гарантій справедливого кримінального провадження та невід'ємною складовою реалізації принципу верховенства права. Конституція України, КПК України, а також міжнародно-правові акти закріплюють право кожної особи на професійну правничу допомогу та можливість користуватися допомогою захисника на всіх стадіях кримінального провадження. Водночас ефективність реалізації цього права значною мірою залежить від належного нормативного врегулювання порядку залучення захисника, а також визначення чітких умов і меж відмови від нього. Саме тому дослідження відповідної проблематики має важливе теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми зумовлена тим, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України містить низку дискусійних положень щодо механізму залучення захисника, призначенням центрами з надання безоплатної правової допомоги, а також щодо процесуального порядку підтвердження повноважень захисника. Не менш проблемними залишаються питання відмови від захисника, в тому числі порядку реалізації такої відмови. Наявність неоднакової правозастосовної практики свідчить про потребу комплексного наукового осмислення цих питань.

Потреба у дослідженні посилюється сучасними умовами функціонування системи кримінальної юстиції України, зокрема необхідністю забезпечення належних стандартів захисту прав людини в умовах воєнного стану, збільшенням кількості складних кримінальних проваджень, розвитком дистанційних форм участі учасників процесу, а також орієнтацією на практику Європейського суду з прав людини. У таких умовах особливого значення набуває вироблення науково обґрунтованих підходів до забезпечення реального, а не формального права на захист, недопущення зловживань правом на відмову від захисника та гарантування належного балансу між автономією волі особи і публічними інтересами правосуддя.

Проблематика участі захисника у кримінальному провадженні досліджувались у наукових працях таких вчених, як Т.В. Бабчинської, О.Р. Балацької, І.М. Бігунця, Є.І. Виборнової, О.Ю. Вишневської, О.О. Волобуєвої, Т.В. Волошанівської, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевого, Т.М. Данилюка, І.В. Дубівки, В.А. Завтура, Л.Б. Ісмаїлової, О.В. Капліної, С.О. Ковальчука, І.В. Коропа, Т. Корчевої, О.П. Кучинської, Д.В. Лазаревої, О.А. Липівської, Н. Литвина, О.В. Маленко, О.В. Маслюка, В.П. Машика, А.М. Мельника, В. Ножилова, С.С. Орхіменко, Є. Пеліхоса, Л.В. Півненко, М.А. Погорецького, Г.П. Пожидаєва, В.О. Попелюшко, А.В. Рибікова, О.В. Сапінова, Г.О. Світличної, Н.М. Семенко, Р. Сибірної, О.М. Скрябіна, Є.В. Смирнова, К.С. Стоянова, А.М. Титова, О.О. Торбаса, В.М. Трофименко, О.О. Чепурного, А.А. Чугаєвського, Р. Шака, Д.О. Шумейка, М.М. Щирука. Проте, незважаючи на значну наукову і практичну цінність праць згаданих вчених, комплексне дослідження порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні не провадилось. Значна частина дискусійних питань як теоретичного, так і практичного характеру досі залишаються невирішеними, що, з урахуванням сучасної процесуальної політики, зумовлює необхідність їх невідкладного врегулювання та підтверджує актуальність даного дисертаційного дослідження.

Відповідно до встановленого об'єкта (правовідносини, які виникають під час залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні) і предмета дисертації (залучення захисника та відмова від нього у кримінальному процесі України), її метою є комплексна розробка теоретичних положень та практичних аспектів порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні, а також розробка окремих науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства та підвищення ефективності захисту осіб у кримінальному провадженні.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

охарактеризувати право на захист та роль захисника у забезпеченні права на захист;

визначити функції та завдання, які виконує захисник у кримінальному провадженні;

розглянути міжнародно-правову регламентацію участі захисника у кримінальному процесі;

визначити стандарти ЄСПЛ щодо участі захисника у кримінальному провадженні;

з'ясувати момент, з якого може бути залучений захисник у кримінальне провадження, та процесуальні наслідки залучення захисника;

виділити підстави, умови та процесуальні особливості залучення захисника у кримінальне провадження за ініціативою сторони обвинувачення або суду;

з'ясувати процесуальні особливості залучення захисника у кримінальному провадженні за ініціативою сторони захисту;

охарактеризувати правову природу, суб'єктів та форму відмови від захисника у кримінальному провадженні;

з'ясувати підстави та наслідки відмови від захисника у кримінальному провадженні.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою та завданнями роботи. За допомогою діалектичного методу було встановлено зміст функції та завдань захисника, які він реалізує у кримінальному провадженні (п. 1.2). Метод історизму застосовувався при дослідженні розвитку міжнародно-правових вимог діяльності захисника (п. 1.3). Формально-юридичний метод використовувався при дослідженні норм кримінального процесуального законодавства, які регулюють процес залучення та відмови від захисника (розділи 1, 2, 3). Функціональний метод застосовувався для розкриття спрямованості процесуальної діяльності захисника, його функцій та завдань, які реалізуються у кримінальному провадженні (п. 1.2). Метод системно-структурного аналізу допоміг розмежувати суміжні поняття (наприклад, відмова від захисника та заміна захисника тощо) (розділ 3). Застосування методу системного аналізу дозволило виявити прогалини та колізії в КПК України та сформулювати практичні рекомендації щодо їх подолання (розділи 1, 2, 3).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим після прийняття КПК України 2012 року спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні. У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

сформульовано поняття завдання суб'єктів кримінального провадження як визначеного кримінальним процесуальним законодавством кола обов'язкових дій, що мають здійснюватися суб'єктом кримінального провадження на певному етапі окремої стадії кримінального провадження з огляду на його процесуальні повноваження або права та обов'язки, у контексті кримінальної процесуальної функції, яку він реалізує для досягнення загальних завдань кримінального

провадження, а також виокремлено ознаки таких завдань і розмежовано їх з процесуальними обов'язками;

доведено існування презумпції довіри до заяви особи про скрутне матеріальне становище як підстави для залучення захисника на безоплатній основі, оскільки перевірка такої заяви або відмова у призначенні захисника можуть істотно порушити право особи на захист;

запропоновано встановити додаткові вимоги до адвокатів, які залучаються для здійснення захисту у кримінальних провадженнях центрами надання безоплатної правової допомоги щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, вказавши, що до таких проваджень можуть залучатись адвокати, які мають стаж роботи не менше трьох років;

аргументовано необхідність передбачити процедуру відмови або заміни захисника щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, яка має передбачає обов'язок уповноважених осіб оцінювати мотиви та причини заявленого клопотання та ухвалити рішення виходячи з інтересів особи;

обґрунтовано наявність окремого напрямку функції захисту, яку реалізує захисник – сприяння дотриманню кримінального процесуального законодавства уповноваженими особами, який обумовлюється наявністю наступних процесуальних прав захисника: заявляти відводи; подавати скарги на рішення, дії чи бездіяльність уповноважених осіб; подавати апеляційні та касаційні скарги; брати безпосередню участь у проведенні процесуальних дій, проводити за власною ініціативою експертизи.

вдосконалено:

перелік завдань захисника у кримінальному провадженні, до яких доцільно відносити ознайомлення та роз'яснення підозрюваному та обвинуваченому його прав, свобод, інтересів, обов'язків та можливу відповідальність; формування певного способу захисту та ознайомлення з ним підозрюваного (обвинуваченого); сприяння дотриманню прав, свобод і законних інтересів осіб, яких він захищає, під час процесуальних дій; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які пом'якшують обвинувачення, в контексті їх невичерпного переліку в ст. 66 КК; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які виключають кримінальну відповідальність підозрюваного чи обвинуваченого;

поняття стандартів у кримінальній процесуальній діяльності, під якими варто розуміти закріплену міжнародних нормативно-правових актах, рішеннях міжнародних судів сукупність критеріїв, правил або вимог з окремих питань кримінального процесуального законодавства, що покликана забезпечити пропорційність між реалізацією кримінальних процесуальних повноважень і дотриманням мінімального закріпленого обсягу прав людини, з урахуванням цивілізаційного розвитку суспільства;

визначення функції захисту як процесуальної діяльності захисника, підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого, їх законного представника щодо з'ясування або сприяння у з'ясуванні та доведенні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення або іншим чином покращують процесуальне становище або скасовують процесуальні заходи примусу, що були застосовані до відповідної особи;

пропозиція виділення окремого учасника кримінального провадження – особа, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення – із закріпленням його процесуальних права для розмежування від суміжних процесуальних статусів.

набуло подальшого розвитку:

систематизація вимог процесуальної діяльності захисника у міжнародних нормативно-правових актах, до яких відносяться: вимога до статусу захисника, рівня його компетенції, знань або досвіду; право особи самотійно, вільно обрати собі захисника; гарантована можливість вільно спілкуватись із захисником необхідний для цього час; темпоральні вимоги залучення захисника; визначені випадки надання захисниками безоплатної правової допомоги; організація реалізації компетентними державними органами можливості надання захисниками безоплатної правової допомоги; випадки обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні; заборона обмежень процесуальної діяльності захисника, в тому числі у зв'язку із наявністю кримінального провадження щодо нього;

доктринальні положення, які характеризують ознаки кримінальних процесуальних завдань, що ставляться перед суб'єктом кримінального провадження. До таких ознак відносяться наступні положення: 1) вони мають бути в рамках завдань кримінального провадження; 2) є похідними від функції кримінального провадження, яку реалізовує суб'єкт кримінального провадження; 3) мають реалізовуватись в рамках наявних кримінальних процесуальних повноважень або прав суб'єкта;

наукові положення щодо стандартів ЄСПЛ участі захисника у кримінальному провадженні, до яких віднесено стандарти належного професійного рівня захисника, вільного вибору захисника, доступності його послуг, обґрунтованої відмови від захисника та сприяння організації захисту;

положення щодо визначення кола осіб, які можуть укласти договір із захисником в інтересах особи, щодо якої здійснюється захист, зокрема осіб, які діють в її інтересах, за її клопотанням або з наступним схваленням укладеного договору;

позиція щодо правової природи відмови від захисника як акту вільного волевиявлення особи, що потребує перевірки його добровільності, усвідомленості, розуміння наслідків та відсутності примусу.

Структурно робота складається зі вступу, 3 розділів, що включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (283 найменувань) та

додатків. Загальний обсяг дисертації становить 231 сторінка, із них основний текст – 171 сторінки, 4 додатків – 13 сторінок.

По закінченню доповіді Жовтан О.В. присутніми поставлені такі запитання:

професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., проф. Аленін Ю.П. запитав, на підставі яких досліджень автором було встановлено існування презумпції довіри до заяви особи про скрутне матеріальне становище як підстави для залучення захисника на безоплатній основі.

Жовтан О.В. відповів, що зазначений висновок був зроблений на підставі системного дослідження більш ніж сотні ухвал судів щодо залучення захисника для обвинуваченого по відповідній підставі. Внаслідок зазначеного дослідження було встановлено, що судами не здійснювалась перевірка обґрунтованості підстав заяви особи щодо її скрутного стану, та в усіх без виключення випадках суди призначали особі захисника.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Смирнов М.І. уточнив з якою метою дисертантом були виділені кримінальні процесуальні завдання захисника?

Жовтан О.В. відповів, завдання суб'єкта кримінального провадження дозволяють більш конкретніше визначитись із особливостями діяльності суб'єкта, його місцем та роллю у кримінальному провадженні, а також виокремити певні особливості його процесуальної діяльності та місця у кримінальному провадженні.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Завтур В.А. поцікавився, які особливості характеризують завдання, що можуть стояти перед суб'єктами кримінального провадження.

Жовтан О.В. пояснив, що вони мають бути в рамках завдання або завдань кримінального провадження, вони є похідними від функції кримінального провадження та мають реалізовуватись в рамках наявних кримінальних процесуальних повноважень або прав.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Федчун Н.О., запитала чим відрізняються завдання суб'єкта кримінального провадження від покладених на нього обов'язків.

Жовтан О.В. відповів, що завдання якісно відрізняються від обов'язків своєю загальністю, відсутністю чіткого нормативного регламентування, більшим рівнем дискреції, та здебільшого відсутністю відповідальності за їх порушення.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Пожар В.Г., уточнив мотиви виділення в якості окремого суб'єкта особу, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Жовтан О.В. пояснив, що відповідна пропозиція пов'язана із окремими неузгодженостями щодо отримання статусу підозрюваного затриманим, серед яких варто виділити темпоральні особливості – поява підозрюваного до початку досудового розслідування, різний процесуальний порядок отримання статусу підозрюваного, наявність відмінностей в правах підозрюваного і затриманого, а також порушення стандарту «обґрунтованої підозри» у випадку автоматичного присвоєння статусу підозрюваного затриманій особі.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртієва Л.М., зазначила, що питання наявності окремого напрямку функції захисту, яку реалізує захисник – сприяння дотриманню кримінального процесуального законодавства уповноваженими особами є дискусійним і просила розповісти про підстави для виділення відповідного напрямку.

Жовтан О.В. відповів, що наявність окремого напрямку функції захисту, яку реалізує захисник – сприяння дотриманню кримінального процесуального законодавства уповноваженими особами, обумовлюється наявністю наступних процесуальних прав захисника: заявляти відводи; подавати скарги на рішення, дії чи бездіяльність уповноважених осіб; подавати апеляційні та касаційні скарги; брати безпосередню участь у проведенні процесуальних дій, проводити за власною ініціативою експертизи.

завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Торбас О.О., уточнив вичерпний перелік завдань захисника у кримінальному провадженні, які були виділені дисертантом.

Жовтан О.В. зазначив, що до них доцільно віднести ознайомлення та роз'яснення підозрюваному та обвинуваченому його прав, свобод, інтересів, обов'язків та можливу відповідальність; формування певного способу захисту та ознайомлення з ним підозрюваного (обвинуваченого); сприяння дотриманню прав, свобод і законних інтересів осіб, яких він захищає, під час процесуальних дій; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які пом'якшують обвинувачення, в контексті їх невичерпного переліку в ст. 66 КК; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які виключають кримінальну відповідальність підозрюваного чи обвинуваченого.

завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Торбас О.О., поцікавився чим обґрунтована пропозиція дисертанта перевірки саме добровільності, усвідомленості, розуміння наслідків та відсутності примусу у випадку відмови особи від захисника.

Жовтан О.В. відповів, що відповідні критерії це вимоги ЄСПЛ, які він виклав у рішеннях «Тихонов проти України», «Боротюк проти України» та інших, а зважаючи на закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Україна зобов'язана не тільки

виконувати рішення ЄСПЛ, але і дотримуватись загальних рекомендацій, наданих Судом.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Цитряк В.Я., запитав стосовно ознак, що характерні відмові від захисника.

Жовтан О.В. відповів, що до таких ознак можна віднести наступні: реалізується внаслідок волевиявлення особи, яку захищають; кримінальним процесуальним законодавством, а також практикою ЄСПЛ передбачається процедура перевірки реальності, зваженості, розуміння наслідків та відсутності примусу щодо рішення особи, яка відмовляється від захисника; направлена на припинення здійснення захисту особи в кримінальному провадженні конкретним захисником; відсутнє клопотання або активні дії особи щодо залучення захисника на заміну того від якого відмовилися; відсутність у кримінальному процесуальному законодавстві переліку підстав відмови від захисника (на відміну від захисника, який має право відмовитися від виконання своїх обов'язків); не приймається у випадку обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні, окрім випадків обґрунтованої відмови від захисника, який через різні обставини повною мірою не реалізує функцію захисту.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник** – доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент **Волошина Владлена Костянтинівна.**

Науковий керівник зазначив, що в цілому дисертанту вдалося повністю виконати поставлені завдання досліджені завдяки використанню сукупності загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: діалектичний метод, метод історизму, формально-юридичний метод, функціональний метод, метод системно-структурного аналізу. З метою отримання достовірних і об'єктивних результатів дослідження усі методи використовувалися у взаємозв'язку та взаємозалежності.

Дисертація має наукову новизну, оскільки в ній сформульовано поняття завдання суб'єктів кримінального провадження як визначеного кримінальним процесуальним законодавством кола обов'язкових дій, що мають здійснюватися суб'єктом кримінального провадження на певному етапі окремої стадії кримінального провадження з огляду на його процесуальні повноваження або права та обов'язки, у контексті кримінальної процесуальної функції, яку він реалізує для досягнення загальних завдань кримінального провадження, а також виокремлено ознаки таких завдань і розмежовано їх з процесуальними обов'язками; доведено існування презумпції довіри до заяви особи про скрутне матеріальне становище як підстави для залучення захисника на безоплатній основі, оскільки перевірка такої заяви або відмова у призначенні захисника можуть істотно порушити право особи на захист; запропоновано встановити

додаткові вимоги до адвокатів, які залучаються для здійснення захисту у кримінальних провадженнях центрами надання безоплатної правової допомоги щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, вказавши, що до таких проваджень можуть залучатись адвокати, які мають стаж роботи не менше трьох років; аргументовано необхідність передбачити процедуру відмови або заміни захисника щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, яка має передбачає обов'язок уповноважених осіб оцінювати мотиви та причини заявленого клопотання та ухвалити рішення виходячи з інтересів особи; обґрунтовано наявність окремого напряму функції захисту, яку реалізує захисник – сприяння дотриманню кримінального процесуального законодавства уповноваженими особами, який обумовлюється наявністю наступних процесуальних прав захисника: заявляти відводи; подавати скарги на рішення, дії чи бездіяльність уповноважених осіб; подавати апеляційні та касаційні скарги; брати безпосередню участь у проведенні процесуальних дій, проводити за власною ініціативою експертизи; удосконалено перелік завдань захисника у кримінальному провадженні, до яких доцільно відносити ознайомлення та роз'яснення підозрюваному та обвинуваченому його прав, свобод, інтересів, обов'язків та можливу відповідальність; формування певного способу захисту та ознайомлення з ним підозрюваного (обвинуваченого); сприяння дотриманню прав, свобод і законних інтересів осіб, яких він захищає, під час процесуальних дій; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які пом'якшують обвинувачення, в контексті їх невичерпного переліку в ст. 66 КК; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які виключають кримінальну відповідальність підозрюваного чи обвинуваченого; удосконалено поняття стандартів у кримінальній процесуальній діяльності, під якими варто розуміти закріплену міжнародних нормативно-правових актах, рішеннях міжнародних судів сукупність критеріїв, правил або вимог з окремих питань кримінального процесуального законодавства, що покликана забезпечити пропорційність між реалізацією кримінальних процесуальних повноважень і дотриманням мінімального закріпленого обсягу прав людини, з урахуванням цивілізаційного розвитку суспільства; удосконалено визначення функції захисту як процесуальної діяльності захисника, підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого, їх законного представника щодо з'ясування або сприяння у з'ясуванні та доведенні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення або іншим чином покращують процесуальне становище або скасовують процесуальні заходи примусу, що були застосовані до відповідної особи; запропонована пропозиція виділення окремого учасника кримінального провадження – особа, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення – із закріпленням його процесуальних права для розмежування від суміжних процесуальних статусів; набули подальшого розвитку систематизація вимог процесуальної діяльності захисника у міжнародних

нормативно-правових актах, до яких відносяться: вимога до статусу захисника, рівня його компетенції, знань або досвіду; право особи самостійно, вільно обрати собі захисника; гарантована можливість вільно спілкуватись із захисником необхідний для цього час; темпоральні вимоги залучення захисника; визначені випадки надання захисниками безоплатної правової допомоги; організація реалізації компетентними державними органами можливості надання захисниками безоплатної правової допомоги; випадки обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні; заборона обмежень процесуальної діяльності захисника, в тому числі у зв'язку із наявністю кримінального провадження щодо нього; набули подальшого розвитку доктринальні положення, які характеризують ознаки кримінальних процесуальних завдань, що ставляться перед суб'єктом кримінального провадження. До таких ознак відносяться наступні положення: 1) вони мають бути в рамках завдань кримінального провадження; 2) є похідними від функції кримінального провадження, яку реалізовує суб'єкт кримінального провадження; 3) мають реалізовуватись в рамках наявних кримінальних процесуальних повноважень або прав суб'єкта; набули подальшого розвитку наукові положення щодо стандартів ЄСПЛ участі захисника у кримінальному провадженні, до яких віднесено стандарти належного професійного рівня захисника, вільного вибору захисника, доступності його послуг, обґрунтованої відмови від захисника та сприяння організації захисту; набули подальшого розвитку положення щодо визначення кола осіб, які можуть укласти договір із захисником в інтересах особи, щодо якої здійснюється захист, зокрема осіб, які діють в її інтересах, за її клопотанням або з наступним схваленням укладеного договору і позиція щодо правової природи відмови від захисника як акту вільного волевиявлення особи, що потребує перевірки його добровільності, усвідомленості, розуміння наслідків та відсутності примусу.

У процесі підготовки дисертації Жовтан Олександр Володимирович плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі, результатом чого є написання дисертації. Здобувач виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план у повному обсязі. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно.

Науковим керівником зазначено, що дисертація Жовтана О.В. «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

У обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Підгородинська А.В. підкреслила актуальність теми, значущість проблематики для теорії та практики, правильне розкриття питань, вказаних у роботі, повне досягнення мети та завдань дослідження. Відмітила що необхідно детальніше розглянути підстави для

залучення стороною обвинувачення захисника для проведення окремої процесуальної дії. А також зазначила, що бажано розглянути особливості взаємодії між захисниками в одному кримінальному провадженні. Підкреслила, що всі побажання не впливають на якість роботи. Вказала, що робота Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Аленін Ю.П., порекомендував покращити архітектуру. Відзначив відображення основних положень дисертації у публікаціях Жовтана О.В. Зазначив, що дисертація Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Завтур В.А. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Порадив доопрацювати категорію зкримінальних процесуальних завдань субекта кримінального провадження. Вказав, що робота Жовтана О.В. «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Федчун Н.О. відзначила обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. Відмітила значну кількість публікацій дисертанта. Зазначила, що дисертація Жовтана О.В. «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Завідувач кафедри кримінального процесу доктор юридичних наук, доцент Торбас О.О., який надав високу оцінку дисертації, кількості та характеру досліджених у ній питань, ґрунтовності дослідження, вдалості та значущості висновків, відмітив слушність пропозицій та рекомендацій. Пояснив, що якщо робота викликає жваву дискусію – вона заслуговує високу оцінку. Відзначив відображення основних положень дисертації у публікаціях автора. Зазначив, що дисертація Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня

доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Гуртієва Л.М. відзначила високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Вказала на дискусійність пропозиції щодо темпоральних обмежень адвокатів провадити захист у кримінальних провадженнях щодо тяжких чи особливо тяжких злочинів. Звернула увагу на високий рівень роботи. Вказав, що робота Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Смирнов М.І. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Звернув увагу на високий рівень роботи. Вказав, що робота Жовтана О.В. «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Цитряк В.Я. відзначив обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій. Зазначив, що дисертація Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Пожар В.Г. відмітив високий науковий рівень дослідження, актуальність, повноту висновків. Порекомендував сформулювати більш чіткі висновки і новизну. Зазначив, що дисертація Жовтана О.В. на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Доцент кафедри, PhD в галузі права Сидорчук В.В. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Вказав, що робота Жовтана О.В. «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані

результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати наступний

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Жовтана Олександра Володимировича на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Забезпечення права на захист є однією з основоположних гарантій справедливого кримінального провадження та невід'ємною складовою реалізації принципу верховенства права. Конституція України, КПК України, а також міжнародно-правові акти закріплюють право кожної особи на професійну правничу допомогу та можливість користуватися допомогою захисника на всіх стадіях кримінального провадження. Водночас ефективність реалізації цього права значною мірою залежить від належного нормативного врегулювання порядку залучення захисника, а також визначення чітких умов і меж відмови від нього. Саме тому дослідження відповідної проблематики має важливе теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми зумовлена тим, що чинне кримінальне процесуальне законодавство України містить низку дискусійних положень щодо механізму залучення захисника, призначенням центрами з надання безоплатної правової допомоги, а також щодо процесуального порядку підтвердження повноважень захисника. Не менш проблемними залишаються питання відмови від захисника, в тому числі порядку реалізації такої відмови. Наявність неоднакової правозастосовної практики свідчить про потребу комплексного наукового осмислення цих питань.

Потреба у дослідженні посилюється сучасними умовами функціонування системи кримінальної юстиції України, зокрема необхідністю забезпечення належних стандартів захисту прав людини в умовах воєнного стану, збільшення кількості складних кримінальних проваджень, розвитком дистанційних форм участі учасників процесу, а також орієнтацією на практику Європейського суду з прав людини. У таких умовах особливого значення набуває вироблення науково обґрунтованих підходів до забезпечення реального, а не формального права на захист, недопущення зловживань правом на відмову від захисника та гарантування належного балансу між автономією волі особи і публічними інтересами правосуддя.

Проблематика участі захисника у кримінальному провадженні досліджувались у наукових працях таких вчених, як Т.В. Бабчинської,

О.Р. Балацької, І.М. Бігунця, Є.І. Виборнової, О.Ю. Вишневської, О.О. Волобуєвої, Т.В. Волошанівської, І.В. Глов'юк, Ю.М. Грошевого, Т.М. Данилюка, І.В. Дубівки, В.А. Завтура, Л.Б. Ісмаїлової, О.В. Капліної, С.О. Ковальчука, І.В. Коропа, Т. Корчевої, О.П. Кучинської, Д.В. Лазаревої, О.А. Липівської, Н. Литвина, О.В. Маленко, О.В. Маслюка, В.П. Машика, А.М. Мельника, В. Ножилова, С.С. Орхіменко, Є. Пеліхоса, Л.В. Півненко, М.А. Погорецького, Г.П. Пожидаєва, В.О. Попелюшко, А.В. Рибікова, О.В. Сапінова, Г.О. Світличної, Н.М. Семенко, Р. Сибірної, О.М. Скрябіна, Є.В. Смирнова, К.С. Стоянова, А.М. Титова, О.О. Торбаса, В.М. Трофименко, О.О. Чепурного, А.А. Чугаєвського, Р. Шака, Д.О. Шумейка, М.М. Щирука.

Проте, незважаючи на значну наукову і практичну цінність праць згаданих вчених, комплексне дослідження порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні не провадилося. Значна частина дискусійних питань як теоретичного, так і практичного характеру досі залишаються невирішеними, що, з урахуванням сучасної процесуальної політики, зумовлює необхідність їх невідкладного врегулювання та підтверджує актуальність даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження узгоджується із засадничими положеннями, визначеними в Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектора безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, та виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Кримінальні процесуальні та кримінологічні механізми забезпечення соціально-політичної стабільності в умовах воєнних та поствоєнних трансформацій» у межах виконання теми науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Соціально-політична стабільність в період воєнних та поствоєнних трансформацій: правові, економічні, гуманітарні, інноваційно-технічні можливості в цифрову еру» на 2026-2030 роки, що підтверджує актуальність та цінність таких напрацювань. Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» від 07 вересня 2022 року, протокол № 1.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексна розробка теоретичних положень та практичних аспектів порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні, а також розробка окремих науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства та підвищення ефективності захисту осіб у кримінальному провадженні.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

- охарактеризувати право на захист та роль захисника у забезпеченні права на захист;

- визначити функції та завдання, які виконує захисник у кримінальному провадженні;
- розглянути міжнародно-правову регламентацію участі захисника у кримінальному процесі;
- визначити стандарти ЄСПЛ щодо участі захисника у кримінальному провадженні;
- з'ясувати момент, з якого може бути залучений захисник у кримінальне провадження, та процесуальні наслідки залучення захисника;
- виділити підстави, умови та процесуальні особливості залучення захисника у кримінальне провадження за ініціативою сторони обвинувачення або суду;
- з'ясувати процесуальні особливості залучення захисника у кримінальному провадженні за ініціативою сторони захисту;
- охарактеризувати правову природу, суб'єктів та форму відмови від захисника у кримінальному провадженні;
- з'ясувати підстави та наслідки відмови від захисника у кримінальному провадженні.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають під час залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні.

Предметом дослідження є залучення захисника та відмова від нього у кримінальному процесі України.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових, спеціально-юридичних та міждисциплінарних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою та завданнями роботи. За допомогою діалектичного методу було встановлено зміст функції та завдань захисника, які він реалізує у кримінальному провадженні (п. 1.2). Метод історизму застосовувався при дослідженні розвитку міжнародно-правових вимог діяльності захисника (п. 1.3). Формально-юридичний метод використовувався при дослідженні норм кримінального процесуального законодавства, які регулюють процес залучення та відмови від захисника (розділи 1, 2, 3). Функціональний метод застосовувався для розкриття спрямованості процесуальної діяльності захисника, його функцій та завдань, які реалізуються у кримінальному провадженні (п. 1.2). Метод системно-структурного аналізу допоміг розмежувати суміжні поняття (наприклад, відмова від захисника та заміна захисника тощо) (розділ 3). Застосування методу системного аналізу дозволило виявити прогалини та колізії в КПК України та сформулювати практичні рекомендації щодо їх подолання (розділи 1, 2, 3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження становлять наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з теорії держави і права, адміністративного, кримінального, кримінального процесуального права тощо.

Нормативно-правову базу дослідження складають Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закони України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про безоплатну

правничу допомогу», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського союзу з прав людини», інші закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять 123 рішень судів за 2014–2026 рр., а також рішення Конституційного Суду України, постанови Касаційного кримінального суду Верховного Суду, ухвали Вищого антикорупційного суду України, рішення ЄСПЛ.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим після прийняття КПК України 2012 року спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та практичних проблем порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

- сформульовано поняття завдання суб'єктів кримінального провадження як визначеного кримінальним процесуальним законодавством кола обов'язкових дій, що мають здійснюватися суб'єктом кримінального провадження на певному етапі окремої стадії кримінального провадження з огляду на його процесуальні повноваження або права та обов'язки, у контексті кримінальної процесуальної функції, яку він реалізує для досягнення загальних завдань кримінального провадження, а також виокремлено ознаки таких завдань і розмежовано їх з процесуальними обов'язками;

- доведено існування презумпції довіри до заяви особи про скрутне матеріальне становище як підстави для залучення захисника на безоплатній основі, оскільки перевірка такої заяви або відмова у призначенні захисника можуть істотно порушити право особи на захист;

- запропоновано встановити додаткові вимоги до адвокатів, які залучаються для здійснення захисту у кримінальних провадженнях центрами надання безоплатної правової допомоги щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, вказавши, що до таких проваджень можуть залучатись адвокати, які мають стаж роботи не менше трьох років;

- аргументовано необхідність передбачити процедуру відмови або заміни захисника щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, яка має передбачає обов'язок уповноважених осіб оцінювати мотиви та причини заявленого клопотання та ухвалити рішення виходячи з інтересів особи;

- обґрунтовано наявність окремого напрямку функції захисту, яку реалізує захисник – сприяння дотриманню кримінального процесуального законодавства уповноваженими особами, який обумовлюється наявністю наступних процесуальних прав захисника: заявляти відводи; подавати скарги на рішення, дії чи бездіяльність уповноважених осіб; подавати апеляційні та касаційні скарги; брати безпосередню участь у проведенні процесуальних дій, проводити за власною ініціативою експертизи;

удосконалено:

- перелік завдань захисника у кримінальному провадженні, до яких доцільно відносити ознайомлення та роз'яснення підозрюваному та обвинуваченому його прав, свобод, інтересів, обов'язків та можливої відповідальності; формування певного способу захисту та ознайомлення з ним підозрюваного (обвинуваченого); сприяння дотриманню прав, свобод і законних інтересів осіб, яких він захищає, під час процесуальних дій; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які пом'якшують обвинувачення, в контексті їх невичерпного переліку в ст. 66 КК; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення; з'ясування або сприяння у з'ясуванні обставин, які виключають кримінальну відповідальність підозрюваного чи обвинуваченого;

- поняття стандартів у кримінальній процесуальній діяльності, під якими варто розуміти закріплену міжнародних нормативно-правових актах, рішеннях міжнародних судів сукупність критеріїв, правил або вимог з окремих питань кримінального процесуального законодавства, що покликана забезпечити пропорційність між реалізацією кримінальних процесуальних повноважень і дотриманням мінімального закріпленого обсягу прав людини, з урахуванням цивілізаційного розвитку суспільства;

- визначення функції захисту як процесуальної діяльності захисника, підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого, їх законного представника щодо з'ясування або сприяння у з'ясуванні та доведенні обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення або іншим чином покращують процесуальне становище або скасовують процесуальні заходи примусу, що були застосовані до відповідної особи;

- пропозиція виділення окремого учасника кримінального провадження – особа, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення – із закріпленням його процесуальних права для розмежування від суміжних процесуальних статусів;

набуло подальшого розвитку:

- систематизація вимог процесуальної діяльності захисника у міжнародних нормативно-правових актах, до яких відносяться: вимога до статусу захисника, рівня його компетенції, знань або досвіду; право особи самостійно, вільно обрати собі захисника; гарантована можливість вільно спілкуватись із захисником необхідний для цього час; темпоральні вимоги залучення захисника; визначені випадки надання захисниками безоплатної правової допомоги; організація реалізації компетентними державними органами можливості надання захисниками безоплатної правової допомоги; випадки обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні; заборона обмежень процесуальної діяльності захисника, в тому числі у зв'язку із наявністю кримінального провадження щодо нього;

- доктринальні положення, які характеризують ознаки кримінальних процесуальних завдань, що ставляться перед суб'єктом кримінального

провадження. До таких ознак відносяться наступні положення: 1) вони мають бути в рамках завдань кримінального провадження; 2) є похідними від функції кримінального провадження, яку реалізовує суб'єкт кримінального провадження; 3) мають реалізовуватись в рамках наявних кримінальних процесуальних повноважень або прав суб'єкта;

- наукові положення щодо стандартів ЄСПЛ участі захисника у кримінальному провадженні, до яких віднесено стандарти належного професійного рівня захисника, вільного вибору захисника, доступності його послуг, обґрунтованої відмови від захисника та сприяння організації захисту;

- положення щодо визначення кола осіб, які можуть укладати договір із захисником в інтересах особи, щодо якої здійснюється захист, зокрема осіб, які діють в її інтересах, за її клопотанням або з наступним схваленням укладеного договору;

- позиція щодо правової природи відмови від захисника як акту вільного волевиявлення особи, що потребує перевірки його добровільності, усвідомленості, розуміння наслідків та відсутності примусу.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для подальшої розробки проблематики порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні;

- правотворчій діяльності – для розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення процесуального порядку залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні;

- правозастосовній діяльності – для ефективного забезпечення та реалізацію права на захист;

- навчальному процесі – при викладанні наступних навчальних дисциплін (навчальних курсів): «Кримінальний процес», «Теорія доказів у кримінальному процесі», «Проведення слідчих (розшукових) дій», «Теорія та практика розслідування ДТП» при підготовці робочих програм, силябусів, підручників, навчально-методичних посібників із зазначених дисциплін та в науково-дослідній роботі студентів та аспірантів (Акт впровадження Національного університету «Одеська юридична академія» від «20» квітня 2026 року).

Особистий внесок здобувача. Дисертація становить самостійне дослідження, висновки та пропозиції, викладені у дисертації, становлять особистий здобуток автора. Сформульовані в ній положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист та складають її наукову новизну, розроблені автором особисто на основі персональних досліджень, висновків інших науковців, нормативно-правових актів, аналітично-довідкових матеріалів, узагальнень судової практики.

Апробація результатів дисертації. Висновки і положення дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданні кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження оприлюднені на: Міжнародній науково-практичній

конференції «Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час» (м. Одеса, 16 травня 2025 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Партнерство науки та бізнесу для стійкого повоєнного розвитку регіонів України» (м. Кременчук, 5 січня 2026 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки, обліку, управління і права в сучасних умовах» (м. Рівне, 8 січня 2026 року) ; Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку науки, освіти і суспільства в Україні та світі» (м. Полтава, 12 січня 2026 року).

Публікації. Основні положення дисертації відображені у 8 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, та 4 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (283 найменувань) – 30 сторінок, додатки – 13 сторінок. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінок, із них основний текст – 171 сторінки.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Список публікацій здобувача, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Жовтан О.В. Захисник як суб'єкт кримінального провадження, що забезпечує реалізацію права на захист. *Правові новели: науковий юридичний журнал*. Видавничий дім «Гельветика». № 24. 2024. С. 331-338. URL: http://legalnovels.in.ua/journal/24_2024/46.pdf

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.44>

2. Жовтан О.В. До питання завдань захисника у кримінальному провадженні. *Право і суспільство: науковий журнал*. № 6. 2024. С. 354-360. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/6_2024/53.pdf

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.51>

3. Жовтан О.В. Міжнародно-правова регламентація участі захисника в реалізації права на захист. *Електронне наукове фахове видання «Юридичний науковий електронний журнал»*. Видавничий дім «Гельветика». № 4. 2025. С. 635-637. URL: http://lsey.org.ua/4_2025/156.pdf

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-4/154>

4. Жовтан О.В. Стандарти ЕСПЛ щодо участі захисника у кримінальному провадженні. *Правові новели: науковий юридичний журнал*. Видавничий дім «Гельветика». № 25. 2025. С. 426-433. URL: http://legalnovels.in.ua/journal/25_2025/56.pdf

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.54>

Список публікацій здобувача, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації та додатково відображають її наукові результати

1. Жовтан О.В. Окремі процесуальні особливості відмови від захисника в порядку статті 54 КПК України. *Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час* : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. С. 609-612
2. Жовтан О.В. Роль захисника у сприянні забезпечення законності у кримінальному провадженні. *Партнерство науки та бізнесу для стійкого повоєнного розвитку регіонів України*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 5 січня 2026 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2026. С. 37-39
3. Жовтан О.В. Щодо фактичних обставин залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії. *Актуальні проблеми економіки, обліку, управління і права в сучасних умовах*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 8 січня 2026 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2026. С. 109-112
4. Жовтан О.В. Залучення захисника стороною обвинувачення у випадку відсутності коштів у підозрюваного чи обвинуваченого. *Перспективи розвитку науки, освіти і суспільства в Україні та світі*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 12 січня 2026 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2026. С. 35-36.

Характеристика особистості здобувача. Жовтан Олександр Володимирович має вищу юридичну освіту. У 2022 році вступив до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія». Здійснює адвокатську діяльність.

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційна робота є власним авторським дослідженням, у якому наукові положення, висновки та пропозиції обґрунтовано самостійно в результаті опрацювання значної кількості джерел монографічного, нормативно-правового, правозастосовного характеру, в тому числі судової практики та зарубіжного досвіду.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами і доповненнями від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Жовтана Олександра Володимировича на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 ((зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507, від 08 квітня 2025 року № 426), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами і доповненнями від 21 березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507) та **рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 17 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Жовтана Олександра Володимировича до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Жовтана Олександра Володимировича на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», представленій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Жовтана Олександра Володимировича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507, від 08 квітня 2025 року № 426), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами і доповненнями від 21

березня 2022 року № 341, від 19 травня 2023 року № 502, від 03 травня 2024 року № 507).

3. Рекомендувати дисертацію Жовтана Олександра Володимировича на тему «Порядок залучення та відмови від захисника у кримінальному провадженні», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді склад наступний разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова: завідувач професор кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Аркуша Лариса Ігорівна;

Офіційний опонент: директор навчально-наукового інституту № 2 (підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України) Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., доцент Кікінчук Василь Васильович.

Офіційний опонент: доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Марченко Олена Анатоліївна.

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент Гуртієва Людмила Миколаївна;

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», PhD в галузі права Сидорчук Владислав Васильович.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 16; проти – немає; утримались – немає.

**Головуючий на засіданні,
завідувач кафедри
кримінального процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор**

Олександр ТОРБАС